

Module 16: antwoorden

Experimenteel lesprogramma nieuwe economie

slo

nationaal
expertisecentrum
leerplan-
ontwikkeling

Verantwoording

2010© Stichting leerplanontwikkeling (SLO), Enschede

Het auteursrecht op de modules voor Economie berust bij SLO.

Voor deze module geldt een Creative Commons Naamsvermelding-Niet-Commercieel-Gelijk delen 3.0 Nederland licentie (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-sa/3.0/nl/>) Aangepaste versies van deze modules mogen alleen verspreid worden indien het colofon vermeld wordt dat het een aangepaste versie betreft, onder vermelding van de naam van de auteur van de wijzingen. Gebruiker mag geen wijziging aanbrengen in de auteursrechtvermelding.

SLO en door SLO ingehuurde auteurs hebben bij de ontwikkeling van de modules gebruik gemaakt van materiaal van derden. Bij het verkrijgen van toestemming, het achterhalen en voldoen van de rechten op teksten, illustraties, enz. is de grootst mogelijke zorgvuldigheid betracht. Mochten er desondanks personen of instanties zijn die rechten menen te kunnen doen gelden op tekstgedeeltes, illustraties, enz. van een module, dan worden zij verzocht zich in verbinding te stellen met SLO.

De modules zijn met zorg samengesteld en getest. SLO aanvaardt geen enkele aansprakelijkheid voor onjuistheden en/of onvolledigheden in de module. Ook aanvaardt SLO geen enkele aansprakelijkheid voor enige schade, voortkomend uit (het gebruik van) deze module.

Informatie

SLO, VO tweede fase
Postbus 2041, 7500 CA Enschede
Telefoon (053) 4840 421
Internet: www.economie.slo.nl

Geachte gebruiker

U heeft zojuist een bestand geopend met experimenteel lesmateriaal dat is gebruikt in de pilot voor het nieuwe economieprogramma. Dit lesmateriaal kunt u naast uw lesmethode gebruiken om opgaven (of series van opgaven) in te zetten of bijvoorbeeld als toetsmateriaal te gebruiken. Dit materiaal is "in ontwikkeling", dat wil zeggen dat hier aan wordt gewerkt zodat we onze leerlingen beter kunnen bedienen en/of de mogelijkheden van ons programma optimaler kunnen benutten. Wij stellen het dan ook zeer op prijs indien u uw ervaringen met ons zou willen delen. Verbeteringen, aanvullingen, onvolkomenheden, noem maar op. U doet ons en uw collega's in het land hier een groot plezier mee. Vanzelfsprekend stellen wij het ook zeer op prijs indien u ons uw ideeën, toetsen, PTA's, experimenten etc. laat zien.

Op de website <http://economie.slo.nl> treft u meer informatie

Inhoud

Voor de docent

Antwoordmodel module 16

Opdracht 1.1*

Grafieknaam	Laagste waarde: omvang en datum	Hoogste waarde: omvang en datum	Wanneer gaat het economisch goed? Als grafiek hoog is of laag?
Werkloosheidspercentages	Jan 08: 7%	Juli 2002: 24%	Laag
Groei BBP	Jan 02: - 12%	Jan 2004: + 12%	Hoog
Inflatie	Jan 97: 0%	Jan 2003: 40%	Laag
Wisselkoers peso	2002: 3,80 peso = 1 US\$	Jan 95/ Jan 02: 1 peso = 1 US-\$	Bij stabiele of stijgende wisselkoers
Betalingsbalans	lopende rekening: 1998: - \$ 4 mrd. ; kapitaalrekening: 2006: - 8 mrd. \$	lopende rek.: 2008: + \$ 3,8 mrd. kapitaalrek.: 2000: + \$ 7,9 mrd.	Evenwichtig met positief saldo lopende rekening.
Handelsbalans	export: jan 96: \$ 20 mrd. import: jan 96: \$ 19 mrd.	export: jan '08: \$ 70 mrd. Import: jan '08: \$ 58 mrd.	Export: hoog Import: gelijke tred met export maar wel lager

1. Kenmerken slechte tijden: daling bbp, hoge werkloosheid, hoge inflatie, lage export.
Van goede tijden: sterke groei bbp, lage werkloosheid, lage inflatie, overschot lopende rekening
2. 1997-1998 en 2003-2008 Hoge groeicijfers bbp.
3. Afhankelijk van de keuze van de indicatoren door de leerlingen.
4. Een hoog en stijgend productieniveau betekent meer vraag naar arbeid.
5. Hoge inflatie in binnenland maakt buitenlandse goederen aantrekkelijk, dus relatief veel import.

Opdracht 1.2*

1. -
2. Eigen antwoorden
3. Idem

Opdracht 1.3

1. In geld (nominaal) en in goederen/koopkracht (reëel). Het verschil zit in de prijsstijging.
2. Gemiddelde groei over periode tegenover jaarlijkse groei.
3. Bezettingsgraad stijgt.

Opdracht 1.4

1. Bij een inflatiepercentage van 3079,8 wordt een prijs van € 1 aan het begin van het jaar € 1 + € 1 x 30,798 = € 31,798 aan het eind van het jaar. De prijs wordt dus bijna 32 maal zo hoog. Een prijsstijging van 1% per dag levert op jaarbasis een inflatie op van 3778%, want $(1,01)^{365} = 37,78$ dus bijna 39 maal zo duur. Het inflatiepercentage moet dus minder zijn dan 1% per dag.
2. Prijs begin januari 1989: 0,65 peso. Prijs eind december 1989: $0,65 + 0,65 \times 30,798 = 20,6687$ peso
Prijs eind december 1990: $20,6687 + 20,6687 \times 23,14 = 498,94$ peso
3. $0,65/498,94 = 1/1000^e$ brood = ongeveer $1/30^e$ boterham
4. –
5. Hier is op zich geen sprake van geldillusie. Wel gaat het referentiekader van geld als rekeneenheid geheel verloren.

Opdracht 1.5*

Eigen onderzoeksverslag

Opdracht 1.6

1. –
2. Iemand die over 5 jaar pensioen krijgt heeft nadeel want het pensioen verliest een deel van zijn koopkracht. Iemand die een schuld moet aflossen heeft voordeel bij inflatie want de schuld wordt minder waard. *NB. Dit geldt alleen als zijn inkomen meestijgt met de inflatie.*
3. Waardevast pensioen: € 1300 x 100/107,7 = € 1207,06
4. Welvaartsvast pensioen: € 1300 x 100/108 = € 1203,70

Opdracht 1.7

1. Van laagconjunctuur: In een situatie van laagconjunctuur zullen de bestedingen stagneren en zullen bedrijven hun prijzen minder verhogen om trachten de afzet in stand te houden
2. Van een stijgende koers van de euro. Door een stijgende koers van de euro zullen geïmporteerde goederen goedkoper worden, zodat een neerwaartse druk op de winkelprijzen van die goederen ontstaat.
3. $0,79 \times 2,3\% + 0,21 \times P\% = 1,2\%$, daar uit volgt: $P = -2,94$, de prijsdaling van voeding, kleding is 2,9%.
4. Gestegen. Inflatie volgens cpi-afgeleid: $109,3/108,4 \times 100 = 100,83$ dus, 0,8% en dat is minder dan de inflatie volgens de cpi, zodat een deel van de inflatie in de cpi ontstaat door hogere tarieven voor de indirecte belastingen.
5. Indirecte belastingen worden gebruikt voor de financiering van overheidsuitgaven en werknemers worden daarvoor gecompenseerd als de inflatiecorrectie gebaseerd zou zijn op de cpi, terwijl de overheidsvoorzieningen ook in de behoeften van de werknemers voorzien.
6. Het Europese consumptiepatroon wijkt af van het Nederlandse zodat er afwijkende goederenpakketten/wegingsfactoren gebruikt worden.

Opdracht 1.8

1. De som van export en import was \$ 129 mrd. ($70 + 59$). 45% van \$ 287,2 = \$ 129,4 mrd.
2. In 1990 bedroeg de "trade" $0,15 \times \$ 98,2 = \$ 14,7$ mrd. De stijging van de "trade" is dus $114,7/14,7 \times 100\% = 780\%$

Opdracht 1.9*

Eigen onderzoeksverslag

Opdracht 1.10

1. –
2. De centrale bank garandeerde een vaste waardeverhouding tussen peso en US-dollar van één op één door iedereen die peso's aanbood tegen deze koers dollars te betalen.

- De lopende rekening van de betalingsbalans vertoonde tot 2002 kleine tekorten, gevolgd door kleine overschotten tot 2008. De kapitaalrekening vertoonde tot 2001 een overschot maar kende sindsdien vrijwel steeds tekorten met een uitzondering in 2007. De handelsbalans vertoonde van 1997 tot 2001 een tekort, kreeg een groot overschot in 2003 door een inzakkende import en laat vanaf 2003 overschotten zien waarbij de export en import sterk toeneemt.

Opdracht 1.11*

Eigen onderzoeksverslag.

Opdracht 1.12

- Niet alleen de omvang van de buitenlandse schuld is gedaald, het bbp is sterk gestegen (het noemereffect).
- In 2008 was de buitenlandse schuld niet veel lager dan in de jaren daarvoor, maar het percentage van het bbp was aanzienlijk lager. Dit betekent dat het bbp relatief hoog geweest moet zijn. (Via berekening: $\$ 129.468 \times 100/39,2 \% = \$ 330,3$)
- $19,65/122,19 \times 100\% = 16,1\%$
- 10% van \$172 mrd. is \$ 17,2 mrd. aan rente en aflossing. De export was \$ 40 mrd. Er moet dus $17,2/40 \times 100\% = 43\%$ van de exportopbrengst betaald worden aan rente en aflossing op de buitenlandse schuld.
- Voor de ontwikkeling van de Argentijnse economie moeten kapitaalgoederen, energie en grondstoffen worden ingevoerd. Deze import moet worden betaald uit de opbrengsten van de export. Als een groot deel van die exportopbrengst naar de buitenlandse schuld gaat, stagneert de import en daarmee de economische groei van Argentinië.
- Eigen onderzoek (zie IMF).

Opdracht 1.13*

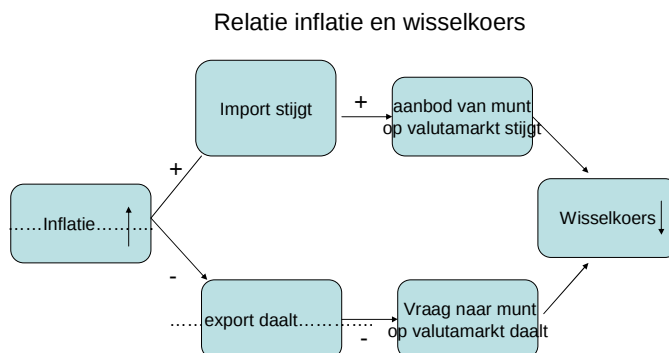
Eigen onderzoeksverslag

Opdracht 1.14

-
- De centrale bank koopt staatsobligaties en financiert daarmee de overheidsuitgaven van de staat. Het probleem is dat ze het geld waarmee ze die obligaties koopt eerst zelf creëert (geldschepping).
- De overheid moet bezuinigen op overheidsuitgave en haar inkomsten vergroten door de belastingen te verhogen.

Opdracht 1.15

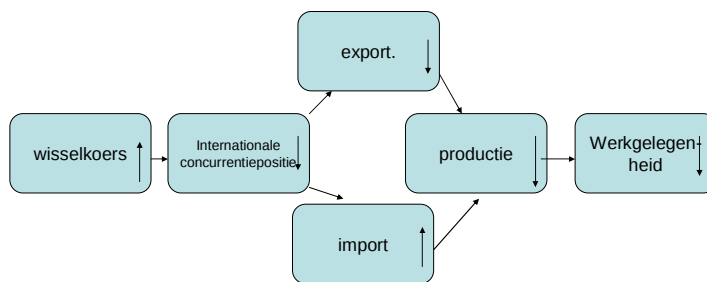
-

Vul in op de juiste plaats:

Kies uit inflatie, wisselkoers, export, import, vraag naar munt op valutamarkt, aanbod van munt op valutamarkt

Relatie wisselkoers en werkgelegenheid

Vul in op de juiste plaats:

Kies uit wisselkoers, export, import, productie, internationale concurrentiepositie en werkgelegenheid

- Een stijging van de wisselkoers remt de export af en dat geeft minder kans op bestedingsinflatie. Tegelijk wordt de import goedkoper, dus ook minder kans op kosteninflatie.
Een relatief hoge inflatie bevordert de import (het volume) en remt de export (het volume) af. Het saldo van de lopende rekening wordt daardoor negatief beïnvloed.
- Hoge werkloosheid, sterke daling bbp in combinatie met het loslaten van de vaste koers van de peso ten opzichte van de dollar, waardoor een zeer hoge inflatie ontstond en een sterke importdaling door de dure import. Bovendien uitstroom van kapitaal.

2

Opdracht 2.1*

- Uit het bronnenboek blijken een aantal belangrijke kenmerken: corruptie, vriendjespolitiek onder politici, wantrouwen van de bevolking tegen politici, grote macht van de vakbonden, weinig daadkrachtige overheid (ook doordat de provincies flink wat in de melk te brokken hadden en de centrale overheid daardoor niet op adequate wijze beleid kon maken) en een turbulent politiek verleden met staatsgrepen, dictaturen, veel wisseling van leiders enz.
- Minder inkomsten uit belastingen doordat er minder mensen aan het werk zijn die belasting/premies kunnen betalen.
- In Argentinië kwam daar nog eens bij dat de belasting slecht geïnd werd.
- Meer overheidsuitgaven doordat er meer uitkeringen betaald moeten worden en er soms gestimuleerd wordt via extra uitgaven.
- Een recessie wordt op deze manier maar afgeremd, want als de overheid geen werkloosheidsuitkeringen zou uitkeren, zouden mensen die zonder werk komen te zitten minder inkomsten hebben en dus minder vraag kunnen uitoefenen. Bovendien leidt de daling van de belastinginkomsten bij gelijkblijvende uitgaven per saldo tot stimulering door de overheid.

Opdracht 2.2

- $(S-I) + (B-O) = (E-M)$
- Het saldo op lopende rekening van de betalingsbalans was in 2002 positief (een overschot van ongeveer \$ 1 mrd). Het saldo wordt vooral verklaard door het inzakken van de import in 2002.
- $(S-I) - 3\% = 0,5\%$. Het particulier spaaroverschot bedroeg dus 3,5%

Opdracht 2.3*

1. Er was sprake van een weinig flexibele arbeidsmarkt doordat de loonkosten op korte termijn niet konden worden aangepast aan wijzigende economische omstandigheden. Dat betekende dat vraag naar en aanbod van arbeid niet of onvoldoende op elkaar afgestemd konden worden
2. Door de bemoeienis van de vakbonden, was er sprake van (1) een sterke ontslagbescherming waardoor de vraag naar arbeid niet flexibel was en (2) de lonen werden op bedrijfstakniveau vastgelegd waardoor individueel slecht draaiende bedrijven (zowel op het gebied van de totale productie als de arbeidsproductiviteit) niet de lonen naar het voor hen gewenste niveau konden verlagen.
3. Het is voor een bedrijf lastiger om nieuwe mensen in dienst te nemen dan bestaande mensen meer uren te laten draaien. Als je deze nieuwe mensen eenmaal in dienst hebt genomen, zijn ze dusdanig beschermd tegen ontslag, dat je niet flexibel om kunt gaan met een dalende vraag en dus productie. De loonkosten van deze werknemers moet je dan blijven betalen, terwijl je geen of minder werk voor hen hebt.
4. Als mensen 10 procent langer werken, zullen ze 10 procent meer moeten produceren om de arbeidsproductiviteit en de loonkosten per product gelijk te houden. Het risico bestaat dat mensen wel 10 procent langer gaan werken, maar bijvoorbeeld door vermoeidheid minder efficiënt gaan werken en daardoor minder dan 10 procent extra productie zullen maken.
5. Als de arbeidsproductiviteit daalt, betekent dit dat de loonkosten per eenheid product stijgen bij gelijkblijvend loon (de loonkosten van een medewerker worden nu over minder geproduceerde producten verdeeld). Als deze kostenstijging in de verkoopprijs van het product doorberekend wordt, zal de vraag naar dit product dalen. Om dit te voorkomen zou een bedrijf in theorie het loon evenredig kunnen verlagen, zodat de loonkosten per eenheid product gelijk blijven.
6. Een daling van het loon leidt tot een lager besteedbaar inkomen van de werknemers. Dit kan leiden tot een daling van de effectieve vraag, dus tot minder productie en tot meer werkloosheid.
7. Op lange termijn zijn lonen wel wat flexibeler. Als er een lange periode van grote werkloosheid is, zullen vakbonden, werknemers en werkgevers, eventueel door middel van overheidsingrijpen, genoodzaakt zijn nader tot elkaar te komen. Dit kan betekenen dat vakbonden en werknemers genoeg moeten nemen met een lager loon. De lonen zullen zich dan naar beneden aanpassen, zodat er marktevenwicht ontstaat.

Opdracht 2.4

1. Door de grote kapitaaluitvoer en weinig aan kapitaalvoer door gebrek aan vertrouwen ontstond een tekort op de kapitaalrekening.
2. De peso wordt op de valutamarkt aangeboden en de dollar wordt gevraagd. De koers van de peso daalt dan ten opzichte van de dollar.
3. Door het herstelde vertrouwen nam de vraag naar de peso weer toe, waardoor de koers weer steeg. Daardoor werd de import goedkoper wat het inflatiecijfer omlaag duwde.
4. Kern: De dure peso was zeer slecht voor de concurrentiepositie van Argentinië waardoor export, binnenlandse productie en werkgelegenheid negatief werden beïnvloed.

Opdracht 2.5

1. Eigen antwoord
2. De in verhouding dure peso was slecht voor de export en stimuleerde de import waardoor de lopende rekening negatief werd beïnvloed. Door het vertrouwen in de peso waren investeringen en beleggingen in Argentinië aantrekkelijk waardoor de kapitaalrekening positief werd beïnvloed.
3. Brazilië is een belangrijke handelspartner voor Argentinië. Doordat Brazilië goedkoper werd ten opzichte van Argentinië nam de import uit Brazilië toe en de export naar Brazilië af. Dit had een negatief effect op de lopende rekening van Argentinië.
4. Als er bij vaste wisselkoersen voortdurend betalingsbalanstekorten zijn, komt de koers van de valuta steeds onder druk en moet de centrale bank eigen valuta opkopen met deviezen. Dit tast op den duur de deviezenreserves aan en kan dus niet worden volgehouden.

Opdracht 2.6

1. Als gevolg van de handelstekorten met het buitenland zal er een afvloeiing van buitenlandse betaalmiddelen plaatsvinden. De voorraad internationale valutareserves zal dus afnemen.
2. De aanhoudende overheidstekorten en de toenemende handelstekorten maken dat Argentinië steeds meer schulden moet aangaan in het buitenland.
3. Hoe meer Argentinië in het buitenland leent, hoe minder kredietwaardig het land wordt. De geldverstrekkers zullen daarom ook een hoger percentage rentevergoeding verlangen op de staatsobligaties.

3

Opdracht 3.1

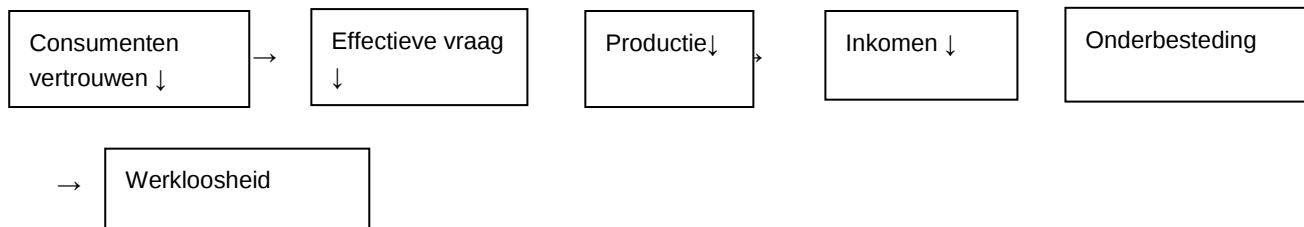
1. Het arbeidsaanbod is dan groter dan de arbeidsvraag, waardoor het loon daalt. Hierdoor daalt het aanbod en stijgt de vraag. De werkloosheid daalt dus. Het evenwichtsloon komt tot stand als het arbeidsaanbod gelijk is aan de arbeidsvraag.
2. De vraag naar goederen overtreft het aanbod waardoor de goederenprijs stijgt. Hierdoor daalt de vraag en stijgt het aanbod totdat vraag en aanbod in evenwicht zijn
3. Bij de consumenten met de grootste betalingsbereidheid. De prijsstijging selecteert deze consumenten, degenen die niet méér wilden of konden betalen, haken af.
4. Bij een hogere prijs vallen vragers af die een betalingsbereidheid hebben die hoger is dan de productiekosten (marginale kosten). Hier gaat dus surplus verloren. Bij een lagere prijs vallen aanbieders af terwijl vragers bereid waren meer te betalen dan hun productiekosten (marginale kosten). Ook dit kost surplus.

Opdracht 3.2*

Eigen onderzoek

Opdracht 3.3

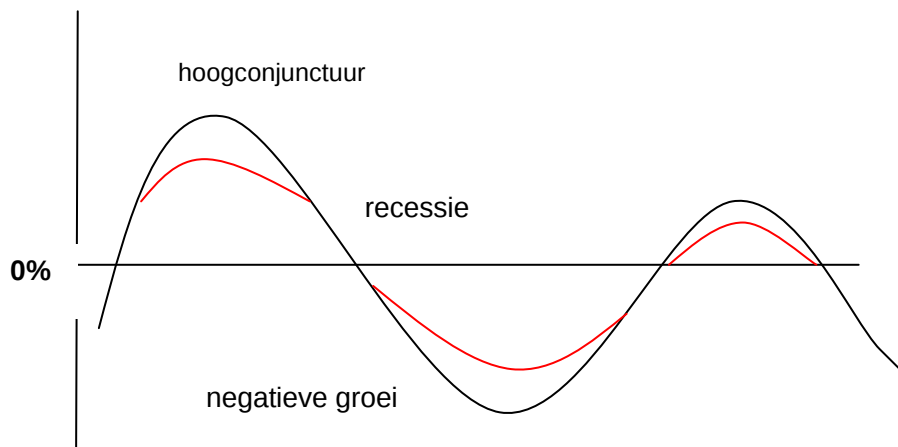
1.

2. Als de overheid in een bepaalde periode de ontwikkeling van de particuliere bestedingen versterkt door bij een laagconjunctuur te bezuinigen/de belastingen te verhogen, of bij een hoogconjunctuur meer overheidsuitgaven te doen/de belastingen te verlagen.
- 3.

Figuur 1

Procentuele groei bnp

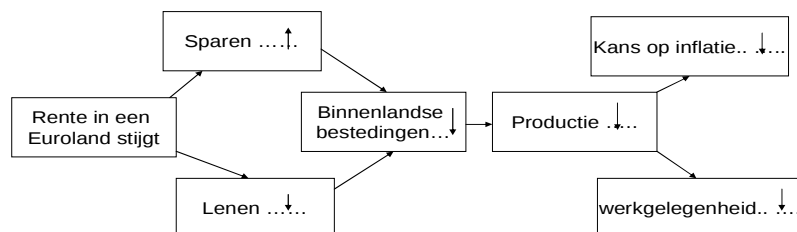

Opdracht 3.4*

Eigen onderzoek

Opdracht 3.5

1. Prijsstabiliteit betekent dat de jaarlijkse stijging van de consumptieprijsen net onder de 2 procent moet blijven. Normaal houdt prijsstabiliteit in dat de prijzen niet stijgen.
2. De ECB zorgt er voor dat de liquiditeitsmassa (M_3) niet te snel groeit, de stijging moet gelijke tred houden met de productiegroei omdat anders de prijzen op termijn gaan stijgen.
3. Door de rente beïnvloedt de ECB de prijs van de kredietverlening en daarmee de kosten van leningen voor particuliere consumptie of investeringen binnen de Europese Unie. Als door een rentestijging de bestedingen worden afgeremd kan overbesteding worden voorkomen of afgeremd. De kans op bestedingsinflatie is dan kleiner. Dit geldt ook als de hogere rente leidt tot meer besparingen.
- 4.

Opdracht 3.6

1. Informatie voor deze opdracht is te vinden op www.bcra.gov.ar/pdfs/indicadores/radar-i.pdf
In de loop van 2002 steeg de inflatie - gemeten aan het CPI - tot boven de 100 procent op jaarbasis. Daaraan voorafgaand (begin 2002) steeg M3 van 30 procent tot 35 procent van het bbp. (Ook M1 en M2 stegen aanzienlijk)
2. Oorzaak: De sterke daling van de geldhoeveelheid na de piek in 2002 beperkt de bestedingsmogelijkheden en geeft dus geen voeding meer aan een verdere stijging van de inflatie.
Gevolg: De geringere inflatie leidt tot een afname van de vraag naar geld en dus een kleinere M3 in verband met de geringere behoefte aan geld.

Opdracht 3.7

Een tekort op de betalingsbalans betekent dat de ontvangsten op de betalingsbalans *kleiner* zijn dan de uitgaven → de vraag naar de betreffende valuta is *kleiner* dan het aanbod van de betreffende valuta → de wisselkoers *daalt* → de concurrentiepositie *verbetert* → export *stijgt* en import *daalt* → ontvangsten op de betalingsbalans stijgen en uitgaven op de betalingsbalans dalen → het tekort op de betalingsbalans daalt of wordt een betalingsbalansoverschot

Opdracht 3.8

1. Als een centrale bank de eigen valuta moet opkopen, wil ze daarmee voorkomen dat de koers van haar valuta verder daalt. De ondergrens van de bandbreedte fungeert dus als een minimumprijs van de valuta.
2. Een land met blijvende betalingsbalanstekorten ziet zijn valuta-reserves langzaam verdwijnen. Om het land weer concurrerend te maken via de wisselkoers zijn er twee mogelijkheden. De vaste spilkoers van de valuta wordt ten opzichte van andere valuta in waarde verminderd. Men spreekt dan van een devaluatie. Hierdoor wordt het prijspeil van dit land weer acceptabel voor het buitenland. Het land kan ook het systeem van vaste wisselkoersen vaarwel zeggen en de valutamarkt laten bepalen welke koers tot stand komt onder invloed van vraag en aanbod. Ook in dit geval zal de koers dalen. Dan is er sprake van een depreciatie.
3. De stelling is juist. Het gevolg van een devaluatie is dat voor dezelfde import meer exportgoederen moeten worden afgestaan. Een groter deel van de binnenlandse productie is dan dus niet meer beschikbaar voor consumptie. Dit betekent een welvaartsverlies.

Opdracht 3.9

1. Zonder een vaste koersverhouding zou een betalingsbalanstekort leiden tot meer aanbod van de valuta dan vraag. De koers zou dus dalen waardoor stijging van de export en daling van de import het evenwicht op de betalingsbalans dichterbij zou brengen. Bij de currency board is een koerswijziging niet mogelijk en blijft de overwaardering van de valuta, in dit geval de peso, in stand en daarmee ook het betalingsbalanstekort.
2. Door een overgewaardeerde peso zijn andere valuta relatief goedkoop. De invoer kost dan relatief weinig peso's en is geen bron van inflatie.

Opdracht 3.10

1. Een positief verband
Een voorbeeld van een juiste verklaring is:
Een verklaring waaruit blijkt dat een verhoging / verlaging van de rentetarieven van ECB kan leiden tot een grotere / kleinere vraag van buitenlandse beleggers naar de euro (op de valutamarkt), hetgeen de koers van de euro kan doen stijgen / dalen.
2. • Een stijging van de loonkosten leidt via doorberekening in de verkoopprijzen tot stijging van het binnenlands prijspeil: pijl 13
• Een daling van de koers van de euro maakt de prijzen (in euro's) van importproducten hoger, waardoor het binnenlands prijspeil zal stijgen: pijl 3

3. Voorbeelden van een juist antwoord zijn:
 - Een antwoord waaruit blijkt dat de ECB via een verhoging van de rente de (groei van de) effectieve vraag wil afremmen, via het negatieve verband van pijl 5, hetgeen via het positieve verband van pijl 8 kan leiden tot een vermindering van de stijging van het binnenlands prijspeil.
 - Een antwoord waaruit blijkt dat de ECB via een verhoging van de rente de (groei van de) effectieve vraag wil afremmen, negatief verband pijl 5, hetgeen via pijl 10 (negatief verband) en 11 (positief verband) kan leiden tot een vermindering van de loonkostenstijging, hetgeen via pijl 13 (positief verband) de stijging van het binnenlands prijspeil kan verminderen.
4. Een voorbeeld van een juist antwoord is:
 Een antwoord waaruit blijkt dat een koersdaling van de euro zal leiden tot een verbetering van de concurrentiepositie, pijl 1 met negatief verband, hetgeen via een stijging van het saldo op de lopende rekening de effectieve vraag verhoogt: pijlen 7 en 9 (beide positief verband). Deze vraagstijging zal leiden tot meer inzet van arbeidskrachten, waardoor de werkloosheid kan dalen: negatieve verband van pijl 10.
5. Positief verband: de pijlen 2, 4 en 12
 Negatief verband: de pijlen 3 en 6

Opdracht 3.11*

1.
 - Overheidstekort minder dan 3% bbp, staatsschuld minder dan 60% bbp (*formeel: het overheidstekort mag niet meer dan 3 % van het bruto binnenlands product bedragen en de overheidsschuld niet meer dan 60% van het bruto binnenlands product*)
 - Een inflatie percentage dat niet teveel afwijkt van de drie landen met het laagste inflatiepercentage (*een duurzame prijsstabiliteit en een gemiddeld inflatiepercentage dat, gemeten over een periode van één jaar vóór het onderzoek, niet meer dan 1,5% hoger ligt dan dat van de drie lidstaten die op het gebied van prijsstabiliteit het best presteren*)
 - Een lange termijn rente die niet meer dan 2 procent ligt boven de rente van drie landen die het best de inflatie in de hand houden (*een gemiddelde nominale langetermijnrente die niet meer dan 2 procentpunt hoger ligt dan die van de drie lidstaten die op het gebied van prijsstabiliteit het best presteren*)
 - De koers moet de laatste twee jaar niet onder druk hebben gestaan (*de normale fluctuatiemarges van het wisselkoersmechanisme moeten ten minste gedurende de laatste twee jaar vóór het onderzoek zonder grote spanningen zijn aangehouden*)
2.
 - Het wisselkoersbeleid. Een land heeft geen eigen valuta meer en kan dus een ongunstige concurrentiepositie of een tekort op de betalingsbalans niet meer via een wisselkoersdaling trachten op te lossen.
 - Het rentebeleid. De rente wordt bepaald door de ECB. Een land kan dus de bestedingen niet meer via de rente stimuleren of afremmen.
3. De hoge inflatie zorgt voor een slechte concurrentiepositie en daarmee minder export en meer import. Beide hebben een negatieve invloed op de binnenlandse productie en daarmee op het nationaal inkomen en de werkgelegenheid.
4. Begrotingstekort en staatsschuld in % bbp: Griekenland – 13% en 112,6% ; Spanje – 11,8% en 54,3%; Portugal – 9,7% en 77,4%. Cijfers hebben betrekking op 2009 en zijn voor een deel nog schattingen. Bron: o.a. *The Economist februari 2010*
5. Beleggers schatten het risico op deze leningen blijkbaar veel hoger in dan van de landen die kleinere begrotingstekorten en staatsschulden hebben, zoals Duitsland. Een hoger risico vraagt om een hogere rente.

Opdracht 3.12*

1. De centrale bank van Argentinië was bereid tegen iedere ingeleverde peso een dollar te betalen. Dit bleek ook werkelijk zo te zijn en daardoor ontstond er vertrouwen in de peso en bleek inwisselen tegen dollars dus niet nodig.
2. De centrale bank blijkt niet onafhankelijk van de politiek te zijn. De geloofwaardigheid van de centrale bank gaat daardoor verloren en daardoor ook het vertrouwen in de peso.
3. De koers van de peso in dollars is sinds 8 januari 2010 in één maand flink gedaald.
4. Bezitters van de peso hebben minder vertrouwen in de waarde van hun munt door het gedwongen opstappen van de president van de centrale bank en bieden hun peso's op de valutamarkt aan en vragen andere valuta, bijvoorbeeld dollars.